

Disputatio juridica inauguralis de legatis

<https://hdl.handle.net/1874/341847>

19

DISPUTATIO JURIDICA
INAUGURALIS,
DE
LEGATIS,

QUAM
FAVENTE DEO OPT. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. HERMANNI WITSII,

S. S. Theol. Doctoris, ejusdemque in Inclyta Academia Ultrajectina
Professoris Ordinarii, & Ecclesiae ibidem Pastoris facundissimi,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu, & Nobilissima
Facultatis JURIDICÆ Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS

Summisque in JURE honoribus, & Privilegiis ritè, &
legitimè obtinendis,

Eruditorum Examini subjicit.

THOMAS PELS, TH. F. NEOM. GELRUS.

Ad diem 21. Octobris hora locoque solitis.

ULTRAJECTI,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiae
Typographi, clb lbc Lxxxvi.

*Amplissimis Doctissimis ac Virtute Maxime
Conspicuis VIRIS*

D. THOMÆ PELS, Med. Doct.
experientissimo & subtilissimo Poliatro ac in inclyta
Neomagensium Academia Professori Ordinario pa-
renti suo in aeternum colendo.

D. PETRO vander KAY, In Neo-
magensi Ecclesia, quæ Remonstrantium dicitur Pa-
stori fidelissimo, Avunculo suo plurimum vene-
rando.

D. THEODORO vander GRAEF;
Med. Doct. practico fidelissimo, nec non Serenissimi
Electoris Brandenburgici Medico Aulico, Fratri Utri-
no eoque nomine mihi Charissimo

D. JOHANNI vande GRAEF,
Apud Rottrodamenses Mercatori honestissimo Fra-
tri Utrino semper amando.

*Hoc inaugurale exercitium offert &
inscribit*

THOMAS PELS,

Auctor.

DISPUTATIO JURIDICA
 INAUGURALIS,
 DE
LEGATIS.

THESIS I.

Quoniam omnis ut ait Tullius quæ à ratione suscipitur de aliqua re institutio, debet à definitione Proficisci ut intelligatur quid sit id de quo disputetur, *lib. 1. offic. in princ.* incipiam à definitione quam sic exhibeo. Legatum est donatio quædam à defuncto relicta ab hærede præstanda. §. 1. *Instit. de Legat.*

I I.

Genera legati olim erant quatuor vel legabatur per vindicationem, vel per damnationem vel finendi modo vel per præceptionem §. 2. *Inst. h. t.* vindicationis verba hæc sunt *do lego illi solidos centum* quæ vindicatio tantum efficiebat ut legatarius simul ac ab hærede adita esset hæreditas, dominus rei legatæ fieret. Ita ut adversus quemvis actione in rem uti posset. Damnationis

4 DISPUTATIO JURIDICA

verba sunt *Damno* te hæres illi dare *solidos centum*. Hinc legatario competebat adversus hæredem in personam actio quæ dicitur ex testamento. *Sinendi* modo *damno* te hæres ut *L. Titio* permittas illam rem accipere sibi que habere, unde actio ex testamento competebat Præceptionis formula hæc erat. *L. Titius* mihi ex parte hæres illam rem præcipito, aut præcipuam habeto. Sic ut non recte ei qui non ex parte hæres esset per præceptionem aliquid relinqueretur nam cum dicitur *præcipito* eo ipso præsupponit partem aliquam hæreditatis, & vult eum cui per præceptionem aliquid reliquit, habere hæreditatis partem; & hoc quod ita relictum erat petebatur iudicio familiæ erciscundæ. Hæc olim. Verum Imperatores Constantinus, Constantius & Constans hæc mutarunt in *l. 21. C. b. t.* sic ut non necessaria sit hodie illa verborum observantia, sed liceat legatario quibuscunque verbis ei aliquid relictum sit, id persequi, sive actione in rem, sive actione in personam aut etiam hypothecaria *l. 1. C. Commun. d. legat.* Personalis datur legatario ex quasi contractu aditionis adversus hæredem ad petendam rem qualemcunque, corporalem aut incorporalem, etiam nomina & facta & quicquid legari potest, aut ejus æstimationem. Vindicatio conceditur legatario ex jure domini, quod ipso jure ei sine traditione quæsitum est, contra quemlibet rei legatæ possessorem, ut eam sibi restituat, si nempe res corporalis sit & propria testatoris fuerit quoniam aliter actio in rem terminos suos non obtineret arg. *l. 54. ff. d. R. 7. l. 20. ff. d. acq. rer. Domin.* Hypothecaria competit legatario vi generalis hypothecæ quam habet ex *d. l. 1.* in universas res hæreditarias (defuncti inquam) non hæredis, contra quemvis earum possessorem, ut ex legatario præstentur, quatenus opus est ad legati præstationem.

I I I.

Magnæ olim inter legata & fideicommissa erant differentiæ: nam legata directis, fideicommissa precariis verbis relinquabantur *Ulpianus in fragm. tit. 24. pr. tit. 25. princ.* legata non nisi verbis latinis, fideicommissa quibusvis relinquebantur *Ulp. d. tit. 25. l. 11. inpr. ff. d. legat. 3.* ante hæredis institutionem in utiliter antea legabatur,

gabatur, fideicommissum recte relinquebatur *Ulp. d. tit. 25. §. 34. Instit. h. t.* Post mortem hæredis aut legatarii inutiliter legabatur, fideicommissum vero poterat relinqui §. 35. *Instit. h. t. l. 5. §. 1. ff. de legat. 3.* Fideicommissum nutu poterat relinqui dummodo is nutu relinquit qui loqui potest, & morbo loqui impeditur, legatum nutu relinqui non poterat *l. 21. prin. ff. de legat. 3. Ulp. d. tit. 25.* legatarius non poterat olim legare sed quidem fideicomm. *Princ. Instit. de singul. reb. per fideicomm. vel.* non poterat legari nisi codicillis testamento confirmatis fideicommissa reliquebantur etiam codicillis non confirmatis *l. 43. ff. d. manum. testam.* sed scrupulosa illa observantia in legatis est sublata *l. 21. C. d. legat.* sic ut legata sint exæquata fideicommissis *l. 1. ff. h. t. & §. 3. Instit. h. t.*

I V.

Ut legatorum materia breviter & dilucide pro instituti nostri ratione explicetur, videamus primo quæ res legari possint. Notandum hic primo tales res quæ non sunt in rerum natura, sive actu sive potentia inutiliter legari *l. 108. §. 10. ff. d. l. legat. 1.* Dico actu sive potentia, quia quæ aliquando in rerum natura sperantur futura, licet actu noudum sint recte legantur, uti fructus qui ex illo fundo nascuntur vel quidquid ex ancilla mea natum erit §. 7. *Instit. h. t. l. 24. in pr. ff. de legat. 1. l. 73. ff. d. verb. obligat.* an tale legatum sit pure an conditionale videamus. Distingendum hic puto, ex dicendum: tale legatum quo ad transmissionem haberi pro puro, quia quamvis vivo legatario nihil sit natum, hæredes tamen legatarii fructus quandocunque natos petere possunt *l. 25. §. 1. ff. quand. Dies legat. ced. l. 6. §. 1. ff. h. t. l. 99. ff. d. condit. & demonstrat.* videtur conditionale respectu dispositionis, obligationis, & actionis, quatenus antequam quicquam natum est præmature agitur *l. 73. d. ff. verb. oblig.* nam quando fructus nascituri legati sunt, si nihil nascatur nihil quoque debetur, vel si non nascatur tantum quantum testator legavit, hæres non tenetur ad præstationem totius, sed ad id quod natum est, perinde ac si testator quasi per modum taxationis, si hoc, vel

si tantum fuerit, legasse videatur: arg. l. 8. §. 2. ff. de legat. 2. l. 5. d. Trit. vin. legat.

V.

Porro non tantum inutiliter legantur, quæ in rerum natura non sunt, sed & quarum dominium legatarius acquirere non potest, aut unde nulla ad legatarium perventura est utilitas, quia tunc deficit finis legati, quod multis modis fieri potest, quorum primus est, si res legata sit extra commercium. Extra commercium res sunt Absolute & simpliciter, vel secundum quid, vel ex accedenti: absolute & simpliciter extra commercium res sunt, quæ nulla ex causa possunt acquiri, neque intervivos, neque per testamentum aut aliam ultimam voluntatem, ut sunt res sacræ, sanctæ & religiosæ, quæ si sunt legatæ, ne æstimatio quidem debetur §. 4. *Instit. h. t.* secundum quid extra commercium sunt res, quæ quidem ad usum hominum sunt destinatæ, sed non omnium, quare si quis Salustianos hortos qui sunt Augusti vel fundum Albanam, qui Principalibus usibus deservit, legaverit, furiosus est, talia legata testamento adscribere. Item si Campum Martium aut forum Romanum, vel ædem sacram aut prædia Cæsaris legaverit, ne æstimatio quidem debetur l. 39. §. 8. 9. & 10. ff. d. legat. 1. Ex accedenti extra commercium res sunt, quæ sua natura quidem possunt alienari, sed ob speciales juris rationes alienari prohibentur, ut sunt columnæ, marmora & alia ædibus juncta quæ à senatu detrahi vetantur, quæ si fuerint legatæ, earum ne æstimatio quidem debetur. l. 41. §. 1. & seqq. ff. d. legat. 1. adde l. 42. & 43. cod.

VI.

Quod legatarius rei legatæ, dominium acquirere non possit, & tunc fit, quando ei pure legatur res, quæ tempore facti testamenti fuit in proprio ipsius patrimonio, quia quod proprium est ipsius amplius ejus fieri non potest §. 10. *Instit. h. t.* & licet postea legatarius eam rem alienaverit, nec ipsa res nec æstimatio
ejus

ejus debetur *d. §. 10.* quia legatum quod ab initio non consistit ex post facto convalescere non potest *l. 41. §. 2. ff. de legat. 1.* ut tamen tale legatum sit inutile hoc desideratur, ut res ita sit legatarii ut non sit onerata, nam si onerata est, valet legatum, quia res tunc isto onere liberatur, & postea pleno jure fit legatarii *l. 86. in pr. & §. ult. ff. de legat. 1.* Quod si res aliena legata fuerit & ejus rei legatarius viro testatore dominus factus fuerit, siquidem ex causa emptionis, actione ex testamento pretium consequi potest *§. 6. Instit. h. r. l. 84. §. 5. ff. de legat. 1.* Quid si ex lucrativa causa legatarius rei legatæ dominium nactus sit, veluti ex donatione vel alia simili causa? Placuit eum tunc agere non posse, quia traditum est, duas lucrativas causas in eundem hominem & eandem rem concurrere non posse *d. §. 6. l. 19. ff. d. obl. & act. l. 82. ff. d. legat. 1.*

V I I.

Tandem est inutile Legatum, si inde nulla ad legatarium pervenit utilitas, *ut supra dixi*, quia legatum est donatio & titulus lucrativus. Hinc debitor si creditori suo quod debet legaverit in utile est legatum *§. 14. Instit. h. r.* nisi plus sit in legato quam in debito. Quid ergo si in diem debebam aut quia forte stipulatus eras centum solidos tibi dari post decem vel duodecem annos, aut forte tibi sub conditione debebam, si nempe navis ex Asia veniret. Valet tale legatum propter representationem: representare autem est ante diem aliquid præstare, aut antequam aliquid debeatur solvere. *Suet. in Claud. cap. 34.* Tormenta quaestionum pœnasque Parricidarum representabat. *idem in Augusto cap. 101.* Prætorianis militibus singula millia nummorum, cohortibus urbanis quingenos, legionariis trecentos nummos quam summam representari jussit. *vid. l. 1. §. 2. ff. d. dor. prelegat.* Creditor enim id lucratur, ut statim id accipiat, quod post decem vel duodecim annos, vel existente primum conditione debebatur, vel quod nunquam conditione non existente accepisset. *d. §. 14.*

V I I I. Se-

VIII

Sequitur ut de dote legata videamus. Dotem ab uxore accipi, constante matrimonio, moriens ei legavi, quæritur an valeat hoc legatum: & videbatur primo non valere. Ratio dubitandi erat, quia dos proprium, est uxoris patrimonium & maritus dicitur debitor uxoris ratione dotis acceptæ, sic ut dos quæ propria est uxoris, amplius ejus fieri non possit, arg. §. 10. *b. t.* Valet tamen legatum, quia plenius est legatum dotis, quam actio de dote §. 15. *Instit. h. t.* nam legatum statim à morte testatoris solvitur; dos autem non nisi intra annum *l. unica §. 7. vers. exactio C. d. Rei uxor. act.*

IX.

Vidimus quæ res legari non possint, unde è contrario patet quæ res legari possint, nempe quæ sunt in rerum natura, quæque à legatario possunt acquiri eidemque utilitatem adferre. Non solum igitur legari potest res propria testatoris, sed & aliena §. 4. *Instit. h. t.* rem suam testator recte legat putans esse alienam quia plus valet quod in veritate est quam in opinione. §. 11. *Instit. h. t.* hæredis rem quoque utiliter legari constat ex *l. 86. §. 3. ff. de legat. 1.* Res etiam aliena recte legatur, modo testator sciat esse alienam quod à legatario debet probari, sic ut hæres cogatur eam redimere, aut æstimationem ejus præstare §. 4. *Instit. h. t. l. 39. §. 7. ff. d. legat. 1.* Sed si testator ignoraverit esse alienam non valet legatum, nisi proximæ personæ, vel uxori, vel alii tali personæ datum sit, cui legaturus esset, & si scivisset rem alienam esse *l. 10. C. d. legat.* quod si testator rem suam legaverit, posteaque eam alienaverit? distinguendum: aut testator rem alienavit animo adimendi nulla cogente necessitate, quo casu non debetur legatum, aut necessitate rei familiaris compulsus alienavit, tunc non videtur animo adimendi fecisse, quo casu valet legatum, sic ut hæres cogatur eam rem redimere vel pretium ejus præstare §. 12. *Instit. h. t. l. 18. ff. d. adimend. legat.*

X.

Præterea non tantum corporales res sed & in corporales recte legari possunt ut servitutes, obligationes & nomina & ideo quod defuncto debetur potest alicui legari §. 21. *Instit. h. t. E. Gr.* Centum quæ mihi Titius debet, hæres meus sempronio dato sic ut hæres teneatur actiones legatario cedere, nisi exegerit vivus testator pecuniam, quo casu extinguitur legatum *d. §. 21.* quia soluto debito nulla superest actio. Dico quod hæres tenetur cedere actionem, hoc ideo dico quia ipse legatarius actionem non habet quoniam actionum jura hæredi & in hæredem competunt. Sed quid dicendum si quis debitori quod debet legaverit; valet tale legatum & vocatur legatum liberationis de quo *vid. §. 13. Instit. h. t. & t. r. ff. d. liberat. legat.*

X I.

Sequitur nunc ut de interitu rei legatæ videamus. Queritur igitur quid dicendum sit si res legata perierit: distinguendum si casu fortuito, aut facto alieno res legata, perierit, nulla mora ab hærede facta, ratio dicitur legatarium, qui dominus est (nam simul ac testator decessit efficitur rei legatæ dominus) ferre periculum & damnum rei suæ *l. 36. §. ult. ff. d. legat. 1.* sed si facto hæredis res legata perierint, tenetur hæres ejus rei æstimationem præstare *l. 47. §. 2. ff. d. legat. 1.* si pro parte res interciderit, regula est quod superest recte à legatario peti, nam tota re legata, singulæ ejus partes legatæ creduntur, quod exemplo gregis adunum pecus redacti probat Justinianus in §. 18. *Instit. h. t.* si res principales cum accessoria legata est, re principali non existente, ne accessoria quidem debetur, nam ait J. C. in *l. 129. §. 1. l. 178. ff. d. R. J.* cum principalis causa non existat, plerumque ne ea quidem quæ sequuntur locum habent & ut ait Gajus in *l. 2. ff. d. pecul. legat.* quæ accessionum locum obtinent, extinguuntur cum principales res peremptæ fuerint, quod etiam probat Justinianus in §. 17. *Instit. h. t.* ubi agit de servo cum peculio legato, quod non debetur

tur, si servus vel est mortuus vel alienatus vel manumissus, quia peculium absque servo est nullum idem in penu legata & absumpta obtinet, sic ut ne vasa quidem debeantur *l. 2. & 4. ff. de penu legat.* aliter tamen in ancilla cum suis natis legata obtinet, nam ancilla sola si non sint liberi, & liberi soli si non sit ancilla debentur *dicto §. 17. l. 26. l. 63. ff. d. legat. 1.* quia hominis dignitas non patitur, ut homo sit in fructu vel homo homini accessio.

X I I.

Proximum nunc est ut videamus de personis, quibus legari possit. Nam qui legare possint vix meretur tractari, cum qui & testamenta facere possunt, iidem & legare possint *l. 1. ff. d. legat. 3. l. 2. ff. d. legat. 1.* nam cui permissam est principale, eidem accessorium non est denegandum, & contra cui non est testamenti factio activa, eidem non est legandi, licentia, ut filius, captivus, servus, furiosus, prodigus & similes qui non testantur; non etiam legare possunt *d. l. 1. in princ. & d. l. 2.*

X I I I.

Relinquantur illis legata cum quibus est testamenti factio passiva, id est qui hæredes possunt institui *§. 24. Instit. h. t.* Incertis igitur personis legari non potest *§. 25. Instit. h. t.* Ratio est quia certum debet esse testatoris consilium. Incerta autem personam est de qua testator rogatus nihil certi potest respondere, vel quam incerta opinione animo suo subiciebat *d. §. 25.* veluti si quis ita dicat. qui prior ascendit Capitolium ei hæres meus illum fundum dato: legatum non valebat, eo quod plerumque ob merita legata relinquantur, vel ex certa animi affectione, quam testator erga legatarium habet, idque adeo fuit observatum, ut ne militibus quidem, quibus multa sunt concessa, quæ aliis denegata, licitum fuerit incertis personis, legare *d. §. 25.* quod tamen aliquo modo à Justiniano est temperatum, sic ut liceat ex certis personis sub certa demonstratione incertæ personæ legare. V. G. ex cognatis meis qui nunc sunt, si quis filiam

filiam meam uxorem duxerit illi hæres meus eam rem dato *d. §. 25.* Legatur etiam utiliter incertis personis ad pias causas, nam legatum pauperibus & Ecclesiis relictum valet *l. 24. C. d. Episc. & Cleric.* Ratio est quia quando testator de Ecclesiis vel pauperibus legat, non de certis personis quidem cogitat, sed tantum hoc vult, ut pauperibus distribuatur eleemosynæ certa tamen sint exercendæ pietatis subjecta: huc etiam facit *l. 43. ff. d. relig. & sumpt. fun.* ubi dicitur quod summa ratio est quæ pro religione militat.

X I V.
Tandem & ultimo loco videamus quibus modis legata extinguuntur adimuntur & transferuntur. Extinguitur legatum, cum legatarius ante testatorem moritur, quia ejus personam respexit, testator, non etiam hæredis *l. 10. ff. d. adimend. vel transferend. legat.* si res legata sine facto hæredis perierit, vel commercio eximatur *§. 16. Instit. d. legat.* cum res ex alia causa lucrative ad legatarium pervenit *§. 6. Instit. h. t.* conditione non existente *l. 2. ff. d. condit. & demonstrat.* si testamentum ruptum irritumve fit, *l. 17. d. Injust. rup.*

X V.

Adimitur legatum quando testator voluntatem mutat (nam ambulatoria est hominis voluntas, ad extremum usque vitæ habitum *l. 4. ff. d. adimend. legat.*) quod fit vel expresse vel tacite: expresse, quando testator verbis contrariis, veluti *do lego, non do, non lego,* vel quibuscunque aliis, legatum prius datum, adimit *§. 1. I. b. t.* Tacite quando non ex verbis, sed ex facto, contraria testatoris voluntas colligitur, quod fit diversis modis: *Primo* propter graves & capitales inimicitias inter testatorem & legatarium ortas, nam levis offensio non nocet. *l. 7. §. ult. l. 22. ff. d. adimend. legat.* *Secundo:* mutatione formæ rei legatæ, quod accidit, destructione, dissolutione atque interitu corporis legati, nisi probetur testatorem aliter sensisse *l. 65. §. ult. ff. de legat. I.*

Tertio

Tertio alienatione rei legatae, quando testator sponte & nulla necessitate coactus rem legatam alienat, vel alii donat, & licet eandem postmodum redemerit *l. 15. & 18. ff. d. adimend. legat.*

X V I.

Transfertur legatum quatuor modis: & quidem *primo* à persona in personam, cum testator dicit, fundum, quem Titio Legavi, Scio Do. lego §. *ult. l. d. adimend. legat.* *Secundo* ab eo qui dare iustus est ut alius det. E. Gr. aliquis duos instituit hæredes, & ita legat: Primus scriptus hæres Mævio centum dato: postea transfert hoc legatum & dicit: illa centum quæ volui à primo Mævio dari, secundus dato. *Tertio.* Cum res pro re datur, ut pro fundo decem aurei. *Quarto* & ultimo, cum quod pure datum est, transfertur sub conditione *l. 5. & 6. ff. de adimend. & transferend. legatis.*

COROLLARIA.

I.

Communis error non facit *Jus.*

II.

Filius. Scito Macedoniano renuntiare non potest.

III.

Actio doli non competit ubi alia superest.

IV.

Plures dantur exheredationis casus, quam quæ exprimuntur in N. 115. Cap. 3.

F I N I S.